

CYFARFOD	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
DYDDIAD	19 Mai 2016
TEITL	Strategaeth “Mwy na Llyfrau” : Gwasanaeth Llyfrgell Cyngor Gwynedd
AWDUR	Catrin Thomas, Uwch Reolwr Dysgu Cymunedol
AELOD CABINET	Cyng. Ioan Thomas
PWRPAS	Craffu’r broses sydd wedi ei dilyn ar gyfer llunio’r strategaeth.

1. CYFLWYNIAD

1.1 Yn dilyn un o gyfarfodydd rhag-baratoi y Pwyllgor Craffu Cymunedau mae’r aelodau yn awyddus i graffu y broses sydd wedi ei dilyn ar gyfer llunio Strategaeth a Chynllun Darparu ar gyfer y Gwasanaeth Llyfrgell.

2. CEFNDIR

2.1 Mae darparu Gwasanaeth Llyfrgell ‘cynhwysfawr ac effeithlon i bawb sydd yn dymuno ei ddefnyddio’ yn ofyniad statudol o dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964.

2.2 Mae Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru (SLICC) yn asesu a yw awdurdodau lleol yn cyflawni’r dyletswyddau a nodir yn y Ddeddf. Caiff yr awdurdod ei asesu yn flynyddol yn erbyn y safonau hyn. Mae’r Safonau hefyd yn rhoi arweiniad i awdurdodau fel Cyngor Gwynedd ar yr hyn y mae disgwyl iddynt ei ddarparu gan eu Gwasanaeth Llyfrgell er mwyn cyfarch anghenion a disgwyliadau trigolion lleol.

2.3 Nododd Asesiad Safonau 2012/3 Cyngor Gwynedd bod **lefel staffio isel iawn** y gwasanaeth, o’i gymharu â’r safon cenedlaethol, yn debygol o amharu ar allu’r gwasanaeth i gyflenwi gwasanaeth cynhwysfawr. Yn sgil hynny aethpwyd ati i adolygu’r Gwasanaeth.

2.4 Cwblhawyd adolygiad o’r gwasanaeth llyfrgell yn 2013-2014 o dan arweiniad Panel Ymgynghorol o Aelodau. Daeth yr adolygiad i’r casgliad nad oedd parhau i gynnal y gwasanaeth llyfrgell yn ei ffurf bresennol yn gynaliadwy wrth gynllunio i’r dyfodol, yn arbennig oherwydd y lefel staffio isel. Nododd yr adolygiad hefyd nad oedd y gwasanaeth ar ei ffurf bresennol yn barod i ymateb i **her y datblygiadau digidol**, ac i newidiadau yn arferion darllen a chwilio am wybodaeth gan ddefnyddwyr.

2.5 Argymhellodd y Panel Ymgynghorol fod angen datblygu Strategaeth Llyfrgell fyddai’n cynnwys dull darparu i gyfarch anghenion y Safonau Llyfrgell, ymateb i **newid yn arferion darllen** a chanfod gwybodaeth defnyddwyr.

2.6 Ers diwedd 2014 mae'r Gwasanaeth Llyfrgell wedi bod yn gweithio ar dynnu Strategaeth Llyfrgell ynghyd a hynny yn ystod cyfnod ariannol heriol i'r awdurdod.

2.7 Yn ei gyfarfod ym mis Rhagfyr 2014, cymeradwyodd y Cabinet gynnig arbedion effeithiolrwydd i sefydlu "Cyfeiriad Strategol a Model darparu Newydd i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd", gan ofyn i'r Gwasanaeth gyflwyno achos fusnes manwl i'r Cabinet cyn eu gweithredu a sicrhau asesiad cydraddoldeb cynhwysfawr o effaith unrhyw newid posib.

2.8 Aeth y Gwasanaeth Llyfrgell ati i lunio Strategaeth Llyfrgell ac asesiad effaith cydraddoldeb i gyfarch argymhellion yr adolygiad a'r cyfyngiadau cyllidol drwy gyfundrefn arbedion effeithiolrwydd y Cyngor.

3. Strategaeth "Mwy na Llyfrau": Ymgynghoriad Cyhoeddus Mai i Gorffennaf 2015.

3.1 Lluniwyd Strategaeth "Mwy na Llyfrau" a cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus i gasglu barn a syniadau trigolion, defnyddwyr a phartneriaid yn ystod Mai - Gorffennaf 2015.

3.2 Cafwyd ystod o argymhellion gan yr ymgynghorwyr oedd yn tynnu ynghyd yr adborth a gasglwyd gan y cyhoedd a'n partneriaid a cyflwynwyd hwy i'r Gwasanaeth ym mis Medi 2015.

3.3 Nododd yr ymgynghorwyr fod angen addasu'r weledigaeth a chryfhau rhai o'r blaenoriaethau. Nododd yr ymgynghorwyr hefyd nad yw parhau gyda'r sefyllfa bresennol yn gynaliadwy, ond fod amharodrwydd cyffredinol ymysg y cyhoedd i weld unrhyw newid i'r rhwydwaith o lyfrgelloedd, hyd yn oed mewn cyd-destun ariannol heriol. Un o argymhellion yr ymgynghorwyr oedd y dylid, yn ogystal â chynnal naw prif lyfrgell, ystyried cynnig "sefydlu llyfrgelloedd cymunedol dan arweiniad yr awdurdod" yn yr wyth lleoliad sydd gyda llyfrgell ar agor am lai nag 20 awr.

3.1 Ym mis Tachwedd 2015 penderfynodd y Cabinet i ohirio'r "*penderfyniad terfynol ar Strategaeth Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd tan ar ôl Her Gwynedd*". Roedd y Cabinet o'r farn fod angen ystyried canlyniadau Her Gwynedd a blaenoriaethau pobl Gwynedd cyn symud ymlaen gyda datblygu Strategaeth "Mwy na Llyfrau" y Gwasanaeth Llyfrgell a model darparu i gyflawni'r strategaeth honno.

4. Her Gwynedd – Medi 2015 i Mawrth 2016.

4.1 Rhwng Medi a Rhagfyr 2015, dechreuodd y Cyngor ar y broses o adnabod toriadau posib i wasanaethau drwy gynnal ymgynghoriad cyhoeddus 'Her Gwynedd' ledled yr awdurdod. Yn dilyn penderfyniad Cabinet (16 Chwefror 2016) penderfynodd y Cyngor Llawn o aelodau (3 Mawrth 2016) i gefnogi **toriad o 25% (£65,000) ar y gyllideb prynu llyfrau o Ebrill 2016 ymlaen.**

4.2 Penderfynodd y Cyngor Llawn na ddylai'r Gwasanaeth Llyfrgell wynebu toriad uwchlaw y targed arbedion effeithiolrwydd i'w chyllideb. Fel mae strategaeth ariannol y Cyngor yn nodi mae disgwyl fod gan y gwasanaeth gynllun effeithlonrwydd i sicrhau arbedion o £101,370,

drwy adolygu'r ddarpariaeth llyfrgelloedd yn y sir. Roedd y rhai a ymatebodd i ymgynghoriad Her Gwynedd yn cadarnhau eu bod yn fodlon gweld newid i'r rhwydwaith o adeiladau llyfrgell ond nid oeddent yn dymuno i weld yr awdurdod yn mynd ymhellach. Nodwyd y dylai'r Gwasanaeth ystyried, wrth ddatblygu'r cynllun darparu, pa mor anodd yw hi i ardaloedd gwledig ddarganfod gwirfoddolwyr a hefyd ystyried effaith ar y gwahanol grwpiau oedran fel sydd wedi ei adnabod yn yr asesiad cydraddoldeb.

4.3 Roedd yr ymatebion i Her Gwynedd hefyd wedi dangos cefnogaeth i warchod y gwasanaeth teithiol.

5. Adolygu Strategaeth "Mwy na Llyfrau"

5.1 Yn sgil penderfyniadau Her Gwynedd ac i ymateb i'r ymgynghoriad a'r asesiad effaith cydraddoldeb mae'r Gwasanaeth wedi diwygio ac addasu'r strategaeth.

5.2 Mae'r Strategaeth yn nodi **gweledigaeth** i'r Gwasanaeth Llyfrgell sef "Gwella ansawdd bywyd trigolion Gwynedd trwy gyflenwi gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithiol";

5.3 **Amcanion** "Mwy na Llyfrau" fydd

- Hyrwyddo darllen a mynediad at ddeunydd print a digidol i ddefnydd addysgol, hamdden ac iechyd a lles
- Darparu a chyfeirio trigolion at adnoddau gwybodaeth a darllen o'r ansawdd gorau
- Cefnogi a hybu'r defnydd o'r gwasanaeth a'i adeiladau fel manau cymunedol anffurfiol a ffurfiol aml bwrpas a gwasanaethau y tu hwnt i lyfrau

5.4 Mae'r Strategaeth hefyd yn argymhell fod y Gwasanaeth Llyfrgell yn canolbwyntio ar bedwar **maes blaenoriaeth** i'r gwasanaeth sef,

- y cynnig darllen
- y cynnig gwybodaeth,
- y cynnig iechyd a lles
- a'r cynnig digidol

5.5 Er mwyn cyflawni'r Strategaeth hon oddi fewn i'r gyllideb sydd ar gael mae'r strategaeth yn argymhell categoreiddio'r math o ddarpariaeth / llyfrgell sydd ei angen ar draws y sir.

5.6 Mae'r Strategaeth hon yn awgrymu categorïau darpariaeth sy'n defnyddio ymarfer da sydd wedi ei adnabod gan Lywodraeth Cymru mewn rhannau eraill o'r wlad ac wedi eu haddasu i gyd-destun gwledig Gwynedd.

5.7 Mae'r categorïau darpariaeth ar gyfer Strategaeth "Mwy na Llyfrau" yn cymryd ystyriaeth o'r canlynol :

- Poblogaeth a phatrymau demograffig

- Patrwm defnydd gan aelodau cyfredol llyfrgelloedd
- Pellter o lyfrgell (yn arbennig felly yr angen i Gyngor Gwynedd sicrhau fod o leiaf 70% o'r aelwydydd o fewn 3 milltir neu 15 munud o amser teithio ar drafndiaeth gyhoeddus i adeilad llyfrgell sefydlog, neu o fewn ¼ milltir i arosfan llyfrgell deithiol.
- Tueddiadau perfformiad e.e. nifer yr ymweliadau a benthyciadau fesul awr.
- Ystyriaethau cydraddoldeb e.e. grwpiau oedran 0-14 a rhai dros 65 / Iaith
- Amddifadedd a Mynediad at drafndiaeth gyhoeddus

5.8 Mae'r Strategaeth felly yn argymhell symud i ddarpariaeth sy'n seiliedig ar :-

A. **Llyfrgelloedd Dalgylch**

B. **Llyfrgelloedd Cymunedol o dan reolaeth y Cyngor**

C. **Gwasanaethau Teithiol**

Ch. **Ddolen neu Gyswllt Cymunedol**

5.9 Gan ddefnyddio ystadegau defnydd y llyfrgelloedd presennol (Gweler atodiad 1) yn erbyn diffiniadau'r categorïau a argymhellir mae'r Strategaeth yn cynnig cynnal naw Llyfrgell Dalgylch, pedair Llyfrgell Gymunedol a Gwasanaethau Teithiol fel y ffordd ddarparu fwyaf cynhwysfawr ac effeithlon ar gyfer Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd oddi fewn i'r gyllideb sydd ar gael.

5.10 Gweler ddisgrifiad o pob categori yn atodiad 2.

5.11 Mae'r diffiniadau a awgrymir ar gyfer pob categori yn golygu, os y'i mabwysiedir, y bydd **newid yn digwydd ar draws y rhwydwaith bresennol** o lyfrgelloedd. Bydd yn golygu rhesymoli a chwtogi oriau agor ymysg y llyfrgelloedd dalgylch, rhesymoli oriau a newid mewn trefniadau rheoli adeiladau gyda'r llyfrgelloedd cymunedol, ac addasu lleoliadau ac amseru arosfannau y Gwasanaethau Teithiol.

5.12 Mae defnyddio'r categorieiddio hwn yn adnabod y lleoliadau hynny nad oes modd i'r Gwasanaeth Llyfrgell barhau i'w cynnal fel ag y maent ar hyn o bryd. Rydym yn cynnig mewn pedwar cymuned fod y ddarpariaeth bresennol o gynnal gwasanaeth llyfrgell o adeilad yn dod i ben, ond oherwydd tebygrwydd effaith cymdeithasol hyn cynigir y categori 'Dolen / Cyswllt Cymunedol' er mwyn lliniaru'r effaith ar y gymuned ac er mwyn cynnal mynediad trigolion y gymuned honno drwy ddulliau amgen i'r gwasanaeth.

5.13 Gweler copi o'r Strategaeth "Mwy na Llyfrau" yn atodiad 3 a gaiff ei adolygu yn dilyn y camau nesaf (fel y'i amlinellir isod).

6. Camau Nesaf

6.1 Mae'r Gwasanaeth bellach yn cynllunio i drafod y Strategaeth, fel ag y mae erbyn hyn, gyda'r cymunedau perthnasol. Bydd y trafodaethau hyn yn canolbwyntio ar yr wyth cymuned yr ydym yn argymhell newid i'r ffordd yr ydym yn darparu'r gwasanaeth. Bydd y cam yma o'r broses yn fodd o ddiweddarau'r cymunedau o'n

gwaith cynllunio, yn fodd o gasglu eu hadborth cychwynnol i'r hyn yr ydym yn ei argymhell, ac yn gyfle i'r cymunedau gynnig awgrymiadau i ni eu sgopio ar y cyd.

6.2 Mae'r trafodaethau hyn wedi eu cynllunio i gynnwys yr aelod lleol, y cyngor cymuned / thref perthnasol, ac yna agor trafodaeth gyda partneriaid yn ôl yr angen.

6.3 Yn dilyn y trafodaethau cychwynnol hyn bydd yr Aelod Cabinet yn argymhell Strategaeth "Mwy na Llyfrau" i'r Cabinet am benderfyniad terfynol ym mis Medi 2016.

7. Casgliadau

7.1 Gofynnir i aelodau'r Pwyllgor Craffu ystyried y camau sydd wedi ei cymryd i ddatblygu'r strategaeth a'r rhesymeg dros yr hyn a argymhellir yn y Strategaeth "Mwy na Llyfrau"